

КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ**УДК 657.622****АНАЛІЗ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ**

*Я. Бірак, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,
Миколаївський національний аграрний університет*

У статті проаналізовано і узагальнено теоретичні аспекти методики діагностики банкрутства з метою виявлення ймовірності банкрутства сільськогосподарських підприємств, ознак протиправних дій при банкрутстві.

Ключові слова: боржник, неплатоспроможність, фіктивне банкрутство, схеми банкрутств.

Постановка проблеми. У період кризового стану в діяльності підприємства, загроз банкрутства, важливу роль відведено економічному аналізу. Економічний аналіз потрібен на різних етапах скрутного фінансового становища підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у вирішені проблем, що стосується аналізу діяльності та визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання, зробили зарубіжні та вітчизняні вчені З. Боді, Р.Брейлі, Б.Джордан, Р.Мертон, а також С.Беляев, Р.Біловал, Т.Білконь, А.Гордеева, Ю.Зайченко, Л.Лігоненко. Методичним питанням виявлення ознак навмисного банкрутства присвячено порівняно мало робіт.

Метою статті є обґрунтування теоретичних положень та розроблення рекомендацій з проведення експертизи протиправних банкрутств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У наш час про банкрутство вітчизняних підприємств приходиться говорити не тільки теоретично. Дане явище все більше має місце на практиці в зв'язку з кризовим станом економіки держави. Ринкова економіка господарювання офіційно визнає банкрутство як економічне явище.

Іншими словами банкрутство — це неможливість для деяких осіб виконати після встановленого терміну взяті на себе зобов'язання перед кредиторами, особливо грошові. Ситуація ускладнюється ще й тим, що неплатоспроможність прогресує на фоні загальної нестабільності.

Слід відзначити, що на якій би стадії розвитку не перебувало підприємство, завжди можуть виникнути ймовірні причини, які обумовлять банкрутство.

Мова йде про стадії зародження підприємства, прискореного зростання, стадії зрілості, стадії спаду. Інколи тільки нове створене підприємство тут же зазнає банкрутства по причині не обґрунтовано визначеної генеральної стратегії підприємства, а також її функціональних і ресурсних стратегій. І навіть коли у фірми справи ідуть дуже добре, банкрутство може наступити внаслідок несвоєчасності розрахунків зі своїми кредиторами.

Ознаки виникнення неплатоспроможності підприємства:

- припинення поточних платежів і систематичне порушення термінів погашення зобов'язань;
- зменшення потоку грошових коштів від здійснення фінансово-господарських операцій;
- зниження прибутковості;
- падіння ринкової ціни цінних паперів;
- скорочення виплачуваних дивідендів.

Таким чином, сигнали, які попереджають про наближення банкрутства можна поділити на 2 групи.

Перша група характеризується симптомами, які констатують тотальну заборгованість підприємства, що в подальшому веде до повної неплатоспроможності.

Друга група симптомів характеризується зменшенням попиту на продукцію і в зв'язку з цим іде зменшення обсягів реалізації продукції, зниження прибутку і рівня рентабельності, збільшення кредиторської заборгованості, неефективне використання ресурсів, що обумовлює ріст витрат на виробництво, труднощі з коштами.

Кредитором згідно законодавства є юридична, або фізична особа, яка має підтвержені документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також органи державної податкової служби та інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю і своєчасністю справляння податків і зборів.

Боржник може звернутися до арбітражного суду і порушити справу про банкрутство з власної ініціативи у разі його фінансової неспроможності, або загрози такої неспроможності.

В процесі діагностики економічного стану і оцінки перспектив розвитку підприємства важливо враховувати три основні стадії погіршення економічного стану:

- 1) прихована стадія банкрутства;
- 2) фінансова нестійкість;
- 3) явне банкрутство.

Прихована стадія банкрутства характеризується зовнішньою непомітністю погіршення економічного стану. Обсяг продаж не зменшується, працівників не звільняють, авторитет підприємства начебто зберігається. Погіршення стану підприємства усвідомлює лише невелика група фахівців.

Фінансова нестійкість відрізняється порушенням грошових потоків, нестачею оборотних коштів. При цьому керівництву слід зважувати на такі ознаки:

а) затримка з наданням звітності і зниженням її якості, наявність помилок. Це свідчить про неякісну діяльність фінансових служб підприємства, яка стає причиною недостатнього рівня економічного аналізу;

б) різкі зміни структури балансу і фінансових результатів;

в) підвищення рівня конфліктності на підприємстві через неузгодженість дій різних підрозділів.

Явне банкрутство характеризується неспроможністю підприємства сплачувати свої борги. Тут виникає невідповідність грошових потоків і зовнішні конфлікти з партнерами. Об'єктивним виходом з цієї ситуації є санація або порушення процедури банкрутства.

В окремих випадках можна говорити про штучне банкрутство, яке пов'язано із порушенням і до того недосконалістю існуючого законодавства.

Штучне банкрутство — це ще один аспект реструктуризації.

Процедура порушення справи про банкрутство включає насамперед подання письмової заяви про банкрутство, або боржником, або кредитором, або податковою службою, або контрольно-ревізійною службою. Заява подається в арбітражний суд, який в місячний термін виносить ухвалу про скликання зборів кредиторів.

В той же час до арбітражного суду подається заява тих осіб, які бажають взяти участь у реструктуризації, або санації боржника.

Ініціатором порушення справи про банкрутство може бути кредитор і боржник. Метою боржника (якщо не брати до уваги випадки умисного банкрутства) повинно бути позбавлення від старих боргів — адже підприємство вільне від боргів, особливо з відомим ім'ям, має більше шансів знайти інвесторів, ніж обтяжене боргами.

Проведення оцінки фінансового стану підприємства з позицій неплатоспроможності та наявності ознак банкрутства умовно можна поділити на два етапи. На першому етапі заповнюється таблиця основних показників, які характеризують фінансово-господарський стан підприємства за попередні три роки, у якій зіставляють розрахункові показники з оптимальними значеннями. Потім проводять аналіз наявності або відсутності ознак банкрутства для формування загального уявлення про фінансовий стан підприємства.

На другому етапі проводять аналіз факторів, які призвели до неплатоспроможності підприємства, визначається доцільність санації підприємства.

На даний момент методика виявлення ознак фіктивного та умисного банкрутства побудована в основному на аналізі даних звітності боржника, а точніше на аналізі його балансу. У цьому полягає низка недоліків цієї методики, які можна виправити в ході її вдосконалення. Основними напрямками поліпшення мають бути:

- кількісні методи визначення збитку нанесеного власникам, державі та кредиторам у результаті неправочинних дій ініціаторів;

- методи визначення та аналізу протиправних господарських операцій.

Метою проведення аналізу діяльності підприємства-боржника має бути отримання відповідей на перелік питань, а саме: чи можливо відновити платоспроможність підприємства, чи вистачить майна для задоволення вимог кредиторів та який розмір таких вимог. Важливим, на нашу думку, окрім підтвердження чи спростування ознак протиправних банкрутств, має бути розуміння можливості збільшення майна боржника за рахунок оскарження протиправних угод та притягнення до відповідальності третіх осіб.

Проведення аналізу слід проводити у п'ять етапів. На першому формулюються основні цілі проведення аналізу та його напрями, складається план дій, визначається період аналізу та підперіоди, які становлять найбільший інтерес для експерта, проводиться збір вихідних даних. На другому етапі проводимо розрахунок і аналіз динаміки фінансових коефіцієнтів. Третій етап містить аналіз поточної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, четвертий – розрахунок і аналіз питомої ваги статей балансу в загальному підсумку, а також їх абсолютні та відносні зміни. На п'ятому етапі, беручи до уваги результати отримані раніше, проводиться аналіз даних на наявність ознак протиправних банкрутств.

Для отримання достовірних даних про те, яке майно перебуває в розпорядженні підприємства, на першому етапі доречним буде провести інвентаризацію. Інвентаризація передбачає проведення перевірки фактичної наявності майна підприємства та його стан. Подібна перевірка дозволить отримати уявлення про реальний стан справ на підприємстві, наявність або відсутність майна та його реальну вартість. Крім інвентаризації майна, необхідно провести інвентаризацію грошових коштів та заборгованості, оскільки у випадку фіктивного чи навмисного банкрутства дані за цими рядками балансу також можуть не відповідати дійсності.

Висновок. У роботі проаналізовано ознаки неплатоспроможності підприємства. Наявні методичні рекомендації з виявлення ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства розроблені з метою визначення однозначних підходів під час аналізу фінансово-господарського стану підприємств на предмет виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та протиправних дій при банкрутстві є малоефективними і потребують вдосконалення.

Список літературних джерел:

1. Податковий кодекс України, №2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський податковий облік [Текст]: навч. посібник / Ф.Ф. Бутинець, С.Л. Береза; ЖДТУ. – Житомир, 2014.
3. Гарасим П.М., Гарасим А.П., Хомин П.Я. Податковий облік і звітність на підприємствах (єдність і розходження з національними стандартами). Монографія. – Л.: Українські технології, 2015.
4. Коцупатрий М.М. Податковий облік і звітність [Текст]: навч. посібник / М.М. Коцупатрий, С.І. Ковач, В.В. Мельничук; Київськ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – К.: КНЕУ, 2015.

J. Birak. ANALYSIS OF DISCOVERY MARKING OF ENTERPRISES.

The article analyzes and generalizes the theoretical aspects of the methods of bankruptcy diagnostics in order to identify the probability of bankruptcy of agricultural enterprises, signs of illegal actions in bankruptcy.

Key words: *debtor, insolvency, fictitious bankruptcy, bankruptcy schemes.*

**Науковий керівник – старший викладач кафедри обліку і оподаткування Галкін В.В.
Миколаївський національний аграрний університет**